

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-90>

УДК 336.02

ВИДИ ПОДАТКІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ОБЧИСЛЕННЯ В УКРАЇНІ Й НІДЕРЛАНДАХ

TYPES OF TAXES AND FEATURES OF THEIR CALCULATION IN UKRAINE AND THE NETHERLANDS

Прохар Наталія Вікторівнакандидат економічних наук, доцент,
Полтавський університет економіки і торгівлі
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3087-1793>**Мілька Алла Іванівна**кандидат економічних наук, доцент,
Полтавський університет економіки і торгівлі
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1394-6746>**Любимов Микола Олександрович**кандидат економічних наук, доцент,
Полтавський університет економіки і торгівлі
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7551-5939>**Prokhar Nataliia, Milka Alla, Liubymov Mykola**
Poltava University of Economics and Trade

У статті досліджено особливості податкових систем України та Нідерландів. Виділено характерні ознаки класифікації податків, їх спільні риси та відмінності. Проаналізовано особливості обчислення загальнодержавних податків на прикладі податку на прибуток, податку на додану вартість, податку на доходи фізичних осіб, відображення їх у звітності та періодичність сплати до бюджету. Досліджено загальні риси справляння місцевих податків, визначено їх спільні риси та відмінності. Охарактеризовано види пільг з оподаткування та порядок їх надання. Акцентовано увагу на вдосконаленні механізму адміністрування податків в Україні за рахунок запровадження прогресивних ставок податку, податкових пільг, варіативності подання звітності та термінів сплати податків, особливо у період воєнного стану в Україні.

Ключові слова: податки, податкова система, класифікація податків, ставки податків, податкові пільги, податкова декларація.

The purpose of the article is to summarize the common features and differences of the taxation systems in Ukraine and the Netherlands and to propose directions for reforming the tax system of Ukraine. The functioning and development of the economy of any country, business support, and the performance of its functions by the state are ensured through the existence of a flexible taxation system. It is taxes, which are an important element of the tax system, that make up a significant part of the budget of each country. Therefore, optimization of taxation, transparency of taxation, application of progressive tax rates, and introduction of tax benefits are prerequisites for reforming existing tax systems. The tasks set in the article will be solved using the following general scientific and special research methods: analysis and synthesis, induction and deduction, abstraction and comparison, modeling, systematization, and generalization. The article examines the existing features of tax classification in Ukraine and the Netherlands: depending on the level of state structures that collect them; depending on the taxpayer; depending on the object of taxation; periodicity of tax payment. The common features and differences of the taxation systems in Ukraine and the Netherlands are highlighted. Taxpayers, the methodology for calculating income tax, value added tax, personal income tax, and local taxes are characterized. The features of the application of tax rates in Ukraine and the Netherlands, the reflection of taxes in reporting, and the frequency of their payment are analyzed. The existing types of benefits are summarized and characterized. Proposals are developed to improve the taxation system in Ukraine and ensure its transparency: the introduction of progressive tax rates, the increase in reporting terms for various types of taxes – up to a year, which is especially important during the war, and after its end – the introduction of local taxes in order to clean up the environment. The practical value of the research is to generalize and systematize the common features and differences of the tax systems of Ukraine and the Netherlands and to develop proposals for improving the taxation system in Ukraine.

Keywords: taxes, tax system, tax classification, tax rates, tax benefits, tax declaration.

Постановка проблеми. Виникнення податків пов'язується з формуванням державності і виконанням державою її суспільно необхідних функцій. У давнину початковою, найпростішою формою оподаткування було жертвоприношення, його відсоткова ставка у різні часи становила певну десятину доходів. Пізніше податки сплачувалися на користь князів, церков, при цьому об'єкти оподаткування вдосконалювалися з часом (кількість фруктових дерев, нерухомість, спадщина, звільнення рабів, купівля коней, продаж товарів, виробництво вина тощо). Основним призначенням податків вважалося укріплення міст, будівництво храмів, водопроводів, доріг, утримання війська, організація свят, роздача грошей і продуктів бідним людям тощо. Загалом, впродовж тисячоліть існування держав види та способи стягнення податків вдосконалювалися, видозмінювалися державні фінансові органи, які професійно встановлювали і збирали податки, але ніколи податки не відмінялися, що пояснюється їх значимістю в економіці будь-якої країни.

На сьогодні податки є однією з найважливіших економічних категорій, формою фінансових відносин між державою і суб'єктами господарювання та іншими членами суспільства. Вони відрізняються ставками, об'єктами оподаткування, пільгами, особливостями справляння в різних країнах, що буде розглянуто на прикладі України та Нідерландів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток та вдосконалення системи оподаткування є ключовою тематикою для вітчизняних дослідників. О. В. Балашова та Г. О. Роганова у своїх працях досліджують теоретичні аспекти системи оподаткування, а саме сутність і класифікацію податків, їх елементи, організацію податкової системи, завдання і обов'язки працівників Державної податкової служби України, організаційні засади обліку платників податків [1]. Еволюція податкової системи України з виділенням її характерних етапів від Київської Русі до незалежної України та вплив на економічний розвиток держави системи оподаткування розрита у праці Л. М. Якимчук та В. М. Чубай [8, с. 274–278]. С. В. Каламбет (Юдіна) та В. Є. Ткаченко розглядають податки як систему заходів впливу на економіку та соціальні процеси через зміну елементів податку та податкових пільг тощо [2, с. 350–356]. П. О. Куцик та О. А. Полянська розкривають теоретичні, методичні та організаційні аспекти обліку і звітності в оподаткуванні як загальнодержавних, так і місцевих

податків і зборів [3]. К. В. Смирна основним акцентом дослідження визначає обґрунтування недоліків діючої податкової системи України, серед яких постійні зміни законодавства, скасування податкових пільг для бізнесу, неоднозначність трактування податкових правил, встановлення значної кількості податків і зборів, які суттєво не впливають на дохідну частину бюджету [7]. Н. С. Слаблюк при аналізі сучасного стану податкової системи України визначає проблеми функціонування механізму поповнення державного бюджету податками, акцентує увагу на напрямку євроінтеграції України, виокремлює основні недоліки податкової системи України в порівнянні з нормами Європейського Союзу [6, с. 87–89].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Реформування системи оподаткування будь-якої країни з метою її вдосконалення має значний вплив на економіку та суспільно-політичне життя країни, фінансове благополуччя громадян і суб'єктів господарювання. Тому фінансування витрат на оборону України в період воєнного стану передбачає зміну пріоритетів фінансування державних видатків та вивчення досвіду країн Європейського Союзу, зокрема Нідерландів, з метою адаптації системи оподаткування до вимог ЄС.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є порівняльний аналіз особливостей справляння податків в Україні та Нідерландах, виявлення позитивних рис та негативних характеристик задля вдосконалення податкової системи України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сукупність податків і зборів становить податкову систему певної країни, а їх різноманітність передбачає класифікацію за різними ознаками з метою упорядкування та систематизації податків і зборів.

В Україні, залежно від рівня державних структур, які встановлюють податки, вони поділяються на загальнодержавні та місцеві. Ці види податків визначені Податковим кодексом України [5].

До загальнодержавних належать податки та збори, що встановлені Податковим Кодексом [5] і є обов'язковими до сплати на усій території України. Правила їх обчислення, сплати та відображення у податковій звітності визначаються Податковим Кодексом України [5] та Міністерством фінансів України (в частині складання податкової звітності).

До місцевих належать податки та збори, що встановлені відповідно до переліку і в межах

граничних розмірів ставок, визначених Податковим кодексом [5], рішеннями сільських, селищних і міських рад у межах їх повноважень, і є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад.

В Нідерландах існує аналогічний підхід, відповідно до якого податки може стягувати податкова служба Нідерландів (Belastingdienst) або місцеві органи – муніципалітети (Gemeenten). Законодавство про податки в Нідерландах розробляється та затверджується Міністерством фінансів Нідерландів (Ministerie van Financiën).

При цьому, для першого типу податків державою встановлено конкретні ставки, правила сплати та відображення податків у звітності. Це визначено як Основним Законом, тобто Конституцією, ст. 104 (De Grondwet, art. 104: Belastingen), так і окремими Законами, що стосуються кожного загальнодержавного податку. Правила обчислення податків місцевого значення, як і в Україні, можуть відрізнятися в різних муніципалітетах (Gemeenten), оскільки механізм їх справляння не визначається Основним Законом (Конституцією) [4].

Порівняльна характеристика податків в Україні та Нідерландах наведена в табл. 1.

Залежно від платника податків, в Україні вони поділяються на податки, що сплачені платниками – фізичними особами (резидентами і нерезидентами України), юридичними особами (резидентами і нерезидентами України) та їх відокремленими підрозділами. В Нідерландах податки сплачуються, аналогічно, фізичними особами (particulieren), індивідуальними підприємцями (EM3 / ZZP) або юридичними особами (BV (товариство з обмеженою відповідальністю), NV (акціонерне товариство)).

Податки в Україні та Нідерландах поділяються на прямі і непрямі. До прямих податків в Україні належать всі податки, крім ПДВ, акцизного податку і мита. В Нідерландах, аналогічно, прямі податки включають, наприклад, податок на прибуток, податок на дивіденди або спадок. Непрямі податки, як правило, включаються, аналогічно до України, у вартість товарів або послуг – це ПДВ (BTW) або акцизи (accijns).

В Нідерландах важливою є класифікація податків на постійні, які сплачуються з певною періодичністю, наприклад, податки із заробітної плати (щомісячні) чи ПДВ (BTW), і податки, що сплачуються одноразово, наприклад, при купівлі автомобіля або нерухомості.

Податки (belasting) в Нідерландах, як і в Україні, можуть стосуватися конкретної фізичної особи, наприклад, податок із заробітної плати (loonbelasting/loonheffingen), який сплачується фізичними особами, що працюють і отримують заробітну плату, або сплачуватися у певних випадках, при дотриманні певних умов: при наявності у власності автомобіля (motorrijtuigenbelasting – mrb) або собак (hondenbelasting).

Головною відмінністю стягнення податків у Нідерландах є прозорість оподаткування, тому Податкова служба (Belastingdienst) має доступ до спеціальних баз, серед яких DigID. Вона може контролювати грошові потоки на карткових рахунках фізичних осіб, наявність у власності об'єктів оподаткування, тому вона зобов'язана слідувати за виконанням платниками їх податкових зобов'язань і розсилає загальновідомі «сині конверти» з нагадуванням про сплату податків або про подання річних декларацій.

На відміну від податкової системи України, податкова система Нідерландів є більш прозорою і гнучкою, але фінансові санкції значно більші за розмірами, «сині конверти» із зазначенням суми штрафів надходять порівняно часто при мінімальних порушеннях законодавства, їх оскаржити майже не реально. Тому нідерландці, в більшості випадків, є законослухняними.

Податок на прибуток в Нідерландах, як і в Україні, сплачується юридичними особами (BV (товариство з обмеженою відповідальністю), NV (акціонерне товариство)). В Україні встановлена фіксована ставка податку на прибуток у розмірі – 18 %, він обчислюється від отриманого прибутку. У Нідерландах ставки є прогресивними: податок у розмірі 35,82 % стягується з об'єкту оподаткування до 38441 євро, 37,48 % – від 38441 до 76817 євро, 49,50 % – понад 76817 євро. При цьому кожна ставка податку застосовується до об'єкту оподаткування в межах встановлених граничних меж, аналогічно, як в Україні до прийняття Податкового кодексу за шкалою прибуткового податку. На нашу думку, таке справляння податків є більш економічно обґрунтованим та справедливим [4].

Варто зазначити, що в Нідерландах система пільг є більш гнучкою, що забезпечує зниження об'єкта оподаткування за рахунок підтвердження витрат. Податок на прибуток в Україні, сплачується щоквартально, лише малими та новоствореними підприємствами –

Таблиця 1

Види податків в Україні та Нідерландах

№ з/п	Назва податку	
	Україна	Нідерланди
Загальнодержавні податки (rijksbelastingen)		
1	податок на прибуток підприємств	податок на прибуток (vennootschapsbelasting)
2	податок на доходи фізичних осіб	податок на прибуток підприємців (inkomstenbelasting)
		податок із заробітної плати (loonbelasting/loonheffingen)
3	податок на додану вартість	податок на додану вартість (omzetbelasting / belasting toegevoegde waarde – BTW)
4	акцизний податок	акцизи (accijns)
5	екологічний податок	-
6	рентна плата	-
7	мито	імпортне мито (invoerrechten) експортне мито (uitvoerrechten)
8	-	податок на дивіденди (dividendbelasting)
Місцеві податки (gemeentelijke belastingen)		
1	податок на майно (податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортний податок, плата за землю)	податок на нерухомість (onroerendezaakbelasting – OZB) податок на дороги / транспортний податок (motorrijtuigenbelasting – mrb)
2	єдиний податок	-
3	збір за місця для паркування транспортних засобів	-
4	туристичний збір	туристичний податок (toeristenbelasting)
5	-	податок на облаштування території: податок на вивіз сміття (afvalstoffenheffing) податок на каналізацію (rioolheffing) податок на стрижку газонів на громадській території муніципалітету
6	-	податок на собак (hondenbelasting)
7	-	податок на рекламу (reclamebelasting)
8	-	податок на підтримку всіх каналів в чистоті і порядку (waterschapbelasting / waterschaplasten)

Джерело: [4; 5]

щорічно. В Нідерландах сплата податку на прибуток відбувається один раз на рік, декларація подається до податкових органів до 01.06 року, наступного за звітним. Цей податок можна платити авансом і можлива відстрочка платежу.

Податок на доходи фізичних осіб в Україні (ставка – 18%) та Нідерландах утримується із нарахованої заробітної плати працівників. Але ставка податку в Нідерландах залежить від основного місця роботи (ставки від

8,0 %, 10,9 % і т.д.), на якому встановлюється пільгове оподаткування і надається знижка (loonheffingskorting) та кожного наступного місця роботи, на якому ставки податку звичайні (більше, ніж 40,0 %). Такі податки, як і в Україні, стягуються щомісячно (авансом) і зменшують зарплату до виплати на руки. В Нідерландах визначена обов'язковість подання декларації про доходи для остаточного перерахунку податку, не пізніше 30.04 року, наступного за звітним. Після її подання отримуються листи

з двома рішеннями від податкових органів - попереднє (voorlopige aanslag) і остаточне (definitieve aanslag). Перерахунок податку пов'язаний, в більшості випадків, з отриманням доходу за основним місцем роботи та за іншими додатковими місцями роботи, прогресивним оподаткуванням таких доходів, тому досить часто податок на доходи фізичних осіб підлягає доплаті. Але можлива відстрочка платежу включно до 4-х місяців, при цьому термін сплати податку вказується в листі від податкової служби.

ПДВ (omzetbelasting / belasting toegevoegde waarde – BTW) в Нідерландах, як і в Україні, сплачується підприємцями (ЕМЗ / ZZP) або юридичними особами (BV (товариство з обмеженою відповідальністю), NV (акціонерне товариство)). В Україні цей податок нараховується за базовою ставкою 20,0 %, але існують ставки 7,0 %, 14,0 %, найчастіше податок є щомісячним, рідше – щоквартальним, в Нідерландах – ставки податку залежать від об'єкта оподаткування – 9,0 %, 21,0 %, податок є щоквартальним. При цьому можливе встановлення податковою службою річного періоду звітування та сплати податку, можливе звільнення від сплати податку для певних видів діяльності. Існує також правило KOR (kleineondernemersregeling), відповідно до якого сплата ПДВ (BTW) можлива впродовж місяця після закінчення звітного періоду.

Місцеві податки в Україні сплачуються за наявності об'єкта оподаткування. В Нідерландах існує аналогічна практика справляння таких податків, але ці податки досить різні за назвами і об'єктами оподаткування. В Нідерландах вони нараховуються, як правило, на

початку року, після затвердження показника (WOZ-waarde – Wet waardering onroerende zaken) на кінець звітного року. Сплачуються ці податки, як правило, в березні-квітні, тоді як в Україні є визначені строки сплати таких податків. Більшість місцевих податків в Нідерландах, за умови підтвердження нестійкого фінансового стану платника, можна не платити, звільнення від сплати (kwijschelding) надається в муніципалітеті (Gemeente).

Висновки. Порівняльна характеристика податкових систем України та Нідерландів свідчить про їх спільні риси, що стосуються, переважно, загальнодержавних податків (податок на прибуток, ПДВ, податок на доходи фізичних осіб). Але ставки податків значно вищі в Нідерландах, при цьому розроблена гнучка система пільгового оподаткування та варіативність подання податкових декларацій. Перевагою системи оподаткування Нідерландів є прогресивність оподаткування, що забезпечує мотивацію для розширення бізнесу та стабільність податкових надходжень до бюджету. Місцеві податки в Україні та Нідерландах, за винятком податку на нерухомість та туристичного податку, суттєво відрізняються. При цьому спостерігається спрямованість місцевих податків Нідерландів на охорону навколишнього середовища. Таким чином, для вдосконалення податкової системи України доцільним є запровадження прогресивних ставок податків, збільшення термінів звітування за різними видами податків з місяця чи кварталу – до року, що особливо важливо в період війни, а після її завершення – введення місцевих податків з метою очищення навколишнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Балашова О. В., Роганова Г. О. Податкова система. Краматорськ: ДДМА, 2016. 259 с.
2. Каламбет (Юдіна) С. В., Ткаченко В.Є. Податки як інструмент вирівнювання фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 5. С. 350–356. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/5_ukr/63.pdf (дата звернення: 04.09.2025).
3. Куцик П. О., Полянська О. А. Облік і звітність в оподаткуванні. Львів : ЛТЕУ, 2017. 508 с.
4. Офіційний сайт компанії Nalog.nl: <https://www.nalog.nl/> (дата звернення: 11.08.2025).
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 11.08.2025).
6. Слаблюк Н. С Податкова система України: сучасний стан та напрями вдосконалення. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 1. С. 87–89. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2019.1-22> (дата звернення: 04.09.2025).
7. Смирна К. В. Основні проблеми системи оподаткування України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. [5, 4]: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-132> (дата звернення: 04.09.2025).
8. Якимчук Л. М., Чубай В. М. Еволюція податкової системи України: етапи, особливості та вплив на економічний розвиток держави. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20. С. 274–278. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2010/20_13/274_Jak.pdf (дата звернення: 04.09.2025).

REFERENCES:

1. Balashova O. V., Rohanova H. O. (2016) Podatkova systema [Tax system]. Kramatorsk: DDMA, 259 p. (in Ukrainian).
2. Kalambet (Iudina) S. V., Tkachenko V. I. (2016) Podatky yak instrument vyrovniuvannia finansovykh rezul'tativ diialnosti subiektiv hospodariuvannia [Taxes as a tool for equalizing the financial results of business entities]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and society*, vol. 5, pp. 350–356. Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/5_ukr/63.pdf (accessed September 4, 2025).
3. Kutsyk P. O., Polianska O. A. (2017) Oblik i zvitnist v opodatkuvanni [Accounting and reporting in taxable]. Lviv: LTEU, 508 p. (in Ukrainian).
4. Ofitsiyni sait kompanii Nalog.nl. Available at: <https://www.nalog.nl/> (accessed August 11, 2025).
5. Podatkovy kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (accessed August 11, 2025).
6. Slabliuk N. S. (2019) Podatkova systema Ukrainy: suchasnyi stan ta napriamky vdoskonalennia [Tax system of Ukraine: current state and areas for improvement]. *Pivdennoukrainskyi pravnychyi chasopys – South Ukrainian Law Journal*, vol. 1, pp. 87–89 [5, 4]. <https://doi.org/10.32850/sulj.2019.1-22> (accessed September 4, 2025).
7. Smyrna K. V. (2024) Osnovni problemy systemy opodatkuvannia Ukrainy [Main problems of the Ukrainian taxation system]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, vol. 59 [5, 4]. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-132> (accessed September 4, 2025).
8. Yakymchuk L. M., Chubai V. M. (2010) Evoliutsiia podatkovoï systemy Ukrainy: etapy, osoblyvosti ta vplyv na ekonomichnyi rozvytok derzhavy [Evolution of the tax system of Ukraine: stages, features and impact on the economic development of the state]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy – Scientific Bulletin of the NLTU of Ukraine*, vol. 20, pp. 274–278. Available at: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2010/20_13/274_Jak.pdf (accessed September 4, 2025).